Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philosophia Aristotelica-Thomistica - Cod. Ettenheim-Münster 226

Endel, Roman
Majer, Ferdinand

[s.l.], 1731-1732

Articulus 2us

urn:nbn:de:bsz:31-120354

Visual Library

ut ī existea n̄ caā effte, ac est oppo̅s es quod
finis n m̄ es c m̄ eode modo dsto cte n: cram.
Adesaq q^um da. finis 2um esse reale existeā glulatq
id ē realiter existens n̄ est caā sed tn̄ effetus ē
caā effte ptq ca. finis 2um ēe reale ppbist ex
futuritionis effbq. id ē ut ppbles et futurq
3um esse reale tn̄ ē caā sed tn̄ effbq C na etc.

Articulus 2us
Quonam sit caalitas caā finalis
in actu 2°.

N. 22 | Certu 1° oēs concedere caalte finis ēe metaphorā
quandam motionē. hoc ē, p̄ qparaoē ad caaltem
caā effetis, quæ gerit algd reale imprimit effetui,
motio ā caā finalis nihil imprimit vltti, nec vltas
habet se passive ad motionem: hinc optime Arles
dixit: l. 1° de gener: c. 7. finē solū movere 2um
metaphoram. in quo ā hæc motio metphica gestas
variæ sut sentea: 1ma docet caā finale caare
p entitem intlem transeuntem et pvie vlti impressā
qua dein vltas actu movetr ad finē amandum. sed
ista sentea n̄ videtr ēe vera ex eo, qa huic entitis
intlis nulla caā efficiens pt assignari pter ipsam
caā finale, quæ hoc ipso, qa finalis est, n̄ pt
ēe efficiens. deinde caaltas finis in actu 2° ē id, quo
actu finalizat, sed hoc n̄ ē entitas transeunter
appetitui impressa qd. n̄ potet nā eo finis rāoē
bonitatis suæ sit mediatē amabilis: hoc ipso, qd
p̄ sensu ī intellu ē apprehensq et appetitui propositq
immediatē p bonitatē suam actu movet et
alicit appetitu ad sui amorē; atqui hoc ē caare
in actu 2°, qd n̄ caat p entitē transeuntem im:
pressam. 2^a Sentea ē eorū, qui volunt
motionē metphicā finis nihil aliud ēe qm ipsa
aēe vltis cpus ē ā fine et sui mxta fundierq

Sentea actis agentis pt spectari dupliciter, 1mo quatenus procedit à fine, et sic est causa finis nec aliter, 3or ôi alia causæ. 2o quatenus procedit à vtte et sic est posterior ac nihil aliud qm causatu causæ efficientis. Verum hæc Sentea idcirco n placet, qa ôs actus vtis praesupponit causalite finis: actus qm vtis à efficity finis qa supponit fine, qd praesupponit causalite finis, adeoqe n pt ee ipsa causalitas. Tertia denique Sentea ê, quæ docet, causalite finis ee ipsam bonitate illius prout in obliquo importat certa connotata et requisita: ita frequentius Thomistæ, & (?) Salisburgenses

Addo 2o. cum quis fine algm obtinere conatur, varios actus vtis partim elicitos partim imperatos 2um circa illius bonitate, qm circa media versari. — N. 232

Et quidem 1mo finis quoe, 1am quæ simplex volitio et amor inefficax, non ex mira vtas amat fine ut in se bonus sine ordine ad media. 2o Sequitur amor efficax qui vocatur intentio finis, qua mira vtas tendit in fine, ut assequibile, p media. 3io Sequitur consilium seu discursus practicus, quo consultatur quibus mediis sit finis assequibilis. 4to post consilium eligantur media ex qbs vtas unu p alio magis acceptat. 5to. Facta electione mediorum intellectus elicit actus imperij, quo praecipit efficaciter executio mediorum, qui actus p verba fac hoc exprimi possunt. 6to vtas p actum, qui dicitur usus potentias executivas moves ad executione mediorum. 7mo fit executio mediorum. 8o post executione sequitur consecutio finis, ex consecutione vero gaudium et fruitio. his positis

Dico Causalitas finis in actu 2o est motio metaphorica, quæ consistit in actuali ostensione finis facta vti sub ratione boni et simul cum iudicio intimativo practico intellectus. — N. 233

Pbur. illa ē dicenda causalitas finis in actu 2° quæ causa efficiens in actu 1° efficaciter movetur ad agendum propter finem judicatum efficitur: sed hoc contingit motione consistente in actu ostensione finis et simul in judicio intimativo practico intellectus, quod probatur ex eo, quia causalitas involvit aliquam rationem finis, nimirum motionem. Confirmatur exemplo: ægrotus apprehendit sanitatem ut bonam ex imperio voluntatis intellectus judicat practice [: judicium speculativum intellectus non sufficit ad causalitatem finis :] sanitatem ut bonam, et hoc judicium intimat seu insinuat voluntati, ex quo deinde sequitur in voluntate amor, intentio finis, electio, consensus et usus mediorum in ordine ad finem obtinendum. Quod

Pbur. Illa ē causalitas in actu 2° quæ constituit causandi efficientis bonitatem reducitur in ipsam actum finalizandi; sed hoc fit per motionem metaphoricam mediante judicio intimativo intellectus, siquidem intellectus bonitatem finis voluntati induat, tunc voluntas amat et finis amatur, quod hæc motio ē causalitas finis in actu 2°, ita tamen ut in recto nihil aliud sit quam ipsa bonitas finis prout aliqua ...tim judicium intimativum intellectus in obliquo importat.

Solvuntur objectiones.

A. 729. Ob. 1°. Illud ē causalitas finis, quo posito finis formaliter dicitur actu finalizare, sed posita actione agentis finis formaliter actu finalizat, ergo actio agentis ē causalitas. Probatur minor: per illud dicitur finis actu formaliter finalizare, propter quod aliquid petit aliquid seu gratia cujus fit, sed unum fit gratia alterius propter actionem causæ efficientis.

2° Illa ē causalitas finis, qua mediante finis movet ad aliquid gratia sui faciendum; sed hoc facit amor, si enim ægrotus non amaret sanitatem non sumeret medicinam, ergo solus amor ē causalitas finis.

3tio Obiectu pteo intellectu movet intellectum mittendo
in eum speciem impressam ad agendum, ergo etiam objectu
ptea aptitudine movet voluntatem imprimendo ei bonitatem
aliquam intentionalem. Probatur consequentia: ideo objectu movet intellectum
imprimendo ei speciem, quia eum determinat ad aliquid, ergo etiam
finis movet voluntatem imprimendo ei qualitatem intentionalem
quae eam determinat ad amandum.

4to. Voluntas nunquam vult finem nisi ut mota, quae motio
est qualitas quaedam sine qua non; non vero causalitas finis quae
non habebit nisi approximatio; approximatio tamen non est causalitas,
sed pura conditio.

5to Illa dicitur causalitas finis in actu 2°, qua finis
actualiter causat, sed facta ostensione bonitatis non causat
actualiter, ergo etc. Minor probatur, nam posito quod aliquis
aegrotus optime sciat sanitatem esse bonam, nihilominus
tamen potest procrastinare motum. Ergo ostensio bonitatis non
causat in actu 2°.

6to. Non tantum hoc, sed etiam agentia irrationalia agunt
propter finem, atqui ibi non adest ostensio bonitatis
actualis, cum bruta careant ratione, ergo ostensio bonitatis
non est causalitas finis in actu 2°.

7mo. vel ista motio, qua voluntas movetur a fine est
in fine vel in voluntate; non in fine, quia sic moveret finis existens;
voluntas non movetur; neque etiam in voluntate, quia actio voluntatis
est posterior motione finis; voluntas enim antequam actionem
eliciat debet esse mota a fine.

Respondeo ad 1um concedo maiorem negando minorem, adeoque probationem, dico minorem unius
sis quia actus propter actionem causae efficientis, N. 225 us.
ita ut haec fiat ut quod concedo, utque negando minorem etc.
actio enim causae finalis non est id, quo finis praeter ex-
citatas causam efficientem ad agendum, sed potius actio est
aliquid consequens ad actum excitationis voluntatis, et supponit
finem id exercuisse suam causalitatem per aliquo modo, ut
in exemplo. Aeger sumit medicinam propter sanitatem
actio est sumptio sive ipse usus medicinae, etsi fiat
propter sanitatem non tamen est causalitas, quo aliquid fit propter sanitatem,

et propterea habet rationem effectus quam causae. Similiter
conceditur antecedens Adversarii, quod idem sit causalitas et effectus
finis, nam eadem ambulatio quatenus exercet [illegible] causalitatem
est causalitas finis, quatenus vero producta est ut mota
a fine est effectus finis; sed inde solum ab eadem [illegible]
diversa virtualitate esse simul causam et effectum,
quia effectus et causalitas sunt realiter distingui deberent.

Resp. ad 2um. distinguo Maiorem causalitas finis, qua mediante
finis movet, est quid a sola potentia movente causatum, concedo maiorem, et
hoc distincta minore. n: c. amor enim est aliquid solum consequens ipsam
finis motionem.

Resp. ad 3um ca: n: c. ad prob: d a. Ideo obiectum movet
intellectum, quia eundem [illegible] ad aliquid rationem, quia eundem
determinat per actionem effectivam, et quidem ad repraesentandum
obiectum ca: n: c. Bonitas finis non movet motione
effectiva et physica voluntatem ad amandum, sed solum motione
metaphorica. Insuper obiectum ita determinat intellectum, ut repraesentet,
quod fieri non potest, nisi per species impressas
unitas obiecto: econtra bonitas non ita determinat voluntatem
appetitivam, ut repraesentet obiectum; sed facit solum
potentiam pondere suae bonitatis ostensae ferri et
inclinari in finem, quod fieri potest sine qualitate vel
impressa.

Resp. ad 4um ca: n: c et par: dissimilitas est, quod
approximatio in effectum non influat, sed solum applicet
virtutem influentem, motio autem vere influit in effectum
et reducit eam in actum 2um.

Resp. ad 5tum concedo maiorem sed facta ostensione bonitatis
obiectiva finis non evadit actualiter causa: distinguo facta ostensione
bonitatis actuali, non causat actualiter n: m et c. causalitatem
finis nos non constituimus in sola ostensione obiectiva, non in
aliqua entitate obiectiva, quae est causalitas in actu, sed tenens
se ex parte obiecti; sed constituimus in ostensione actuali, ... dirigente
nihilominus iudicio intellectus practico intellectus.

Adeoad 6tum agere propter finem pōe contingere tripliciter modo: 1o agit propter finem formaliter quatenus intellectualiter cognoscat finem et proportionem mediorum ad finem, adeoque movet seipsum in finem. Bruta cognoscunt finem materialiter idem non cognoscunt proportionem mediorum ad finem, sed solum feruntur in finem per phantasiam apprehensum. et haec est imperfecta quoad finis. alia entia inanimata non cognoscunt finem, sed feruntur in finem quatenus ab authore naturae per inclinationem naturalem illis impressam et haec dicitur imperfectissima finis quod. ex quibus ad patet solutionis ad argumentum, nimirum bruta non agere formaliter propter finem sed materialiter tantum, atque hic loquimur de agentibus propter finem formaliter.

Adeoad 7mum. Motionem qua voluntas movetur a fine esse in fine; quare ad illud quod affertur in contrarium adeoque dicitur: per motionem in fine existentem voluntas non movetur physice et effective c. obiective et affective: nam enim ea motio finis sit actio solum metaphorica et obiectiva non debet existere in eo, quo ille movetur, sicut motio quaelibet physica, quae est realiter et in se immutativa passi. sed satis est, quod obiective se teneat ex parte moventis, eo ipso quod obiective solum fit immutativa voluntatis.

Ex dictis Colliges 1o effectum finis esse bonum id, ad quod movet motione metaphorica, ratio est: quia illud bonum efficit propter finem v. incoative et solum imperfecte movente ut amor simplex, v. perfecte moventem ut intentio, v. perfectissime moventem, ut electio mediorum, et caeteri actus, qui circa media in ordine ad finem obtinendum versantur. R. 7. 7. 6us

Colliges 2o. bonitatem ut moveat ad simplicem amorem sui importare in obliquo tantum genere sufficientem sui propositionem, ut vero moveat ad intentionem importare in obliquo propter eam acquisitionem etiam amorem simplicem. et ut moveat ad electionem importare in obliquo utrumque, amorem simplicem et intentionem. Licet etiam utrosque propositis talibus obliquis non sequantur memorati;

actus: hoc tamen fit per accidens, per se primario quantum ex parte voluntatis in obiectis ...

Articulus 3ius
De
Agentibus propter finem, et causis per accidens.

N. 227. Dico 1°. alios actus voluntatis esse elicitos; alios imperatos. elicitos sunt, quia a voluntate tamquam principio vitali immediate procedunt, ac in ea recipiuntur: imperati sunt, qui ab aliis potentiis voluntati subiectis v.g. sensibus internis et externis procedunt, et ab iisdem ad imperium voluntatis propter finem eliciuntur.

N. 228. Dico 2°. Dupliciter aliquid potest aliquid agere propter finem. 1mo quod se ipsum ordinet, ac dirigat in bonum seu finem praecognitum, ita ut cognoscat et finem ipsum, et media, quae ad finem conducunt, ac insuper percipiat mutuam proportionem inter finem et media, et hoc est agere formaliter propter finem. 2° modo aliquid agit propter finem, cum se ipsum non ordinat et dirigit in finem, et quod illum nullo modo cognoscat, nec materialiter solum habet sine proportione cognita inter ipsum finem et media. Sed agit tantum, ut ordinatum et directum in finem ab alio agente superiore cognoscente finem, et directa proportione: hoc autem est agere propter finem non formaliter sed materialiter. cum iam dicta sint propter finem agentium genera 1° pure materialia, quae omni cognitione carent, ut sunt omnia inanimata v.g. ignis ascendens sursum et omnia pure vegetativa, ut plantae, arbores, flores etc. 2° quae aliquali cognitione gaudent sed inferiori tantum materiali scilicet et sensitiva, ut sunt omnia bruta etc. 3tio quae perfecte cognoscunt, quid agunt: atque ad operandum diriguntur et moventur a voluntate, quod solum homini et Angelis ac eminenter ipsi Deo convenit. Circa hanc antiqua quaestio oritur